

O'zbekistonda alohida yordamga muhtoj bolalarga ijtimoiy pedagogik yordam tashkil etish

Osiyo Aminova
Nilufar Akbarjonova
Ilmiy rahbar: S.Xaydarov
TMC instituti

Annotatsiya: Ushbu maqolada bugungi kunda dolzarb mavzulardan biri bo'lgan alohida yordamga muhtoj bolalarga ijtimoiy pedagogik ta'lim berishda yangicha yondashuv bo'lgan inklyuziv ta'lim to'g'risida so'z yuritiladi. Ma'lumki, alohida yordamga muhtoj bolalar rivojlanishida pedagogik va psixologik jihatdan turli bosqilarida o'zgalarning ko'magiga muhtojlik sezadi. Bog'cha va maktab muhitida ularga ko'maklashish har-xil hayotiy vaziyatlarda imkon qadar mustaqil qaror qabul qilishi va ma'lum hatti-harakatlarni ongli ravishda amalga oshirishini rag'batlantirish (motivatsiyalash) hamda jamoaga moslashishini yengillashtirish ko'nikmalarini shakllantiradi.

Kalit so'zlar: ijtimoiy pedagogika, imkoniyati cheklanganlik, ta'lim, rag'batlantirish, pedagogik ta'lim, tizimlilik, qonun, yondashuv

Organization of social pedagogical support for children with special needs in Uzbekistan

Osiyo Aminova
Nilufar Akbarjonova
Scientific supervisor: S.Khaidarov
TMC Institute

Abstract: This article will talk about inclusive education, a new approach to social pedagogical education for children who need special assistance, which is one of the current topics today. It is known that children who need special assistance feel a need for other people's support in their various invasions, both pedagogical and psychological, in their development. Assisting them in kindergarten and school environments shapes the skills of encouraging (motivating), as well as alleviating their adaptation to the team, to make as independent decisions as possible in different life situations and to carry out certain actions consciously.

Keywords: social pedagogy, limitation of opportunity, education, encouragement, pedagogical education, systemality, law, approach

«O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi»da, «Bola huquqlari kafolatlari to‘g‘risida»gi Qonunda ta’kidlanganidek, respublikamizda barcha fuqarolar teng huquqqa ega. Alohida yordamga muhtoj bolalar ham jamiyatimizda teng huquqli fuqarolar hisoblanadi.

O‘zbekiston mustaqillikka erishgan davridan boshlab yoshlarni milliy va umuminsoniy qadriyatlar ruhida tarbiyalash, jamiyat taraqqiyotiga o‘z hissasini qo‘shishga qodir, jismoniy va ma’nan yetuk yoshlarni tarbiyalashga alohida e’tibor qaratilmoqda. Yurtimizda bolalarga har tomonlama ko‘mak berish, onalik va bolalikni muhofaza qilish masalalari davlat siyosati darajasida ko‘rilmoqda.

Yoshlarni ijtimoiy himoya qilish, ularga huquqiy erkinlikni yaratish, kam ta’minlangan oilalar, ayniqsa ota-onasidan mahrum bo‘lgan, nogiron, bolalarni himoya qilishga qaratilgan bir qator me’yoriy hujjatlar ishlab chiqilib, hayotga tatbiq etilmoqda.

Yurtimizda amalga oshirilayotgan barcha islohotlar zamirida, kelajak avlodning barkamol bo‘lib ulg‘ayishi, dunyo arenalarini zabt etishga qodir yoshlar bo‘lib ulg‘ayish juda muhimdir.

Ayniqsa, ota-ona qaramog‘isiz qolgan, yetim, nogiron va rivojlanishida nuqsoni bor bolalarning ijtimoiy himoyasi davlat va jamiyatning ustuvor vazifalaridan biri hisoblangan. Ushbu vazifani amalga oshirish borasida O‘zbekiston Respublikasida ijtimoiy va ruhiy rivojlanishida nuqsoni bo‘lgan yoshlarning huquq va erkinliklarini ta’minlash, turmush faoliyatidagi cheklanish, chegaralarni bartaraf etish, ta’limni olishini tashkil etish va samaradorligini oshirish, jamiyatda aholining turli qatlamlari uchun ta’limning uzluksizligini ta’minlash ishlar amalga oshirib borilmoqda.

Alohida yordamga muhtoj bolalarning ruhiy yoki jismoniy rivojlanishida kuzatiladigan keskin o‘zgarishlar yoshlarning hayotda o‘z o‘rnini topishiga salbiy ta’sir ko‘rsatadi. Shuning uchun bunday bolalarga ta’lim berish va tarbiyalash uchun maxsus shart-sharoitlar yaratilishi kerak, ya’ni ular maxsus ixtisoslashtirilgan internat maktabgacha ta’lim muassasalari va me’yorda rivojlangan tengdoshlari orasida hamma qatori, kerak bo‘lsa, maxsus darslik va dasturlar asosida tarbiyalanishi va o‘qitilishi zarur.

Darhaqiqat alohida yordamga muhtoj bo‘lgan bolalar uchun tashkil etilgan ta’lim tizimi birinchi navbatda bolaning talablari o‘rganilgan, ijobiy tomonlari, qobiliyati hisobga olingan, kamchiliklari hisobga olinga bo‘lishi lozim.. Ushbu ta’lim tizimida ma’lum shart-sharoit yaratilishi kerak. Bunga kompensatsiya, modifikatsiya, rehabilitatsiya adaptatsiyalar kiradi.

Agarda bola yura olmasa nogironlar aravachasidan foydalanish, eshitmasa, uni eshitish apparati bilan ta’minlash; qo‘lida oddiy qoshiq ushlay olmasa, uni boshqa qulay uskuna bilan ta’minlash lozim.

Alohida yordamga muhtoj bo'lgan bolalar sog'lom tengdoshlari orasida inkluziv ta'limda yoki ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalarida ta'lim tarbiya olishi maqsadga muvofiq hisoblanadi. Bolalarning rivojlanishiga har tomonlama ta'sir ko'rsatadigan nuqsonlarga uni alohida yordamga muhtoj bola deb atalishiga asos bo'lishi mumkin. Masalan, bolaning faqat o'ng qulog'i eshitmasa, bu nuqson bolaning har tomonlama rivojlanishiga kuchli ta'sir etmaydigan, u tengdoshlari bilan bir xil o'zlashtiradigan bo'lsa, u alohida yordamga muhtoj bolalar qatoriga kirmaydi. Katta yoshdagi odamlarda ma'lum sabablarga ko'ra paydo bo'lgan nuqsonlar ularning rivojlanishiga ta'sir etmasa, bu kishini alohida yordamga muhtojlar toifasiga kiritish mumkin emas.

Yurtimizda bolalar va katta yoshdagi kishilarning ruhiy yoki jismoniy rivojlanishidagi nuqsonlarning oldini olish yuzasidan chora tadbirlar ko'rilmoqda, bu sohada ko'pgina yutuqlarga ham erishildi.

Mamlakatimizda aholini davolash profilaktikasi yuzasidan meditsina sohasida katta yutuqlar erishildi va shu munosabat bilan alohida yordamga muhtoj bolalar soni sezilarli jihatda kamaydi. Bolalarning o'lat, tif, vabo, chechak, qizamiq, traxoma va bolalarga xos yuqumli kasalliklar orqasida alohida yordamga muhtoj bo'lib qolish hodisalari kuzatilib turadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasining «Ta'lim to'g'risida» qonuni.
2. V.S.Raxmanova "Defektologiya asoslari" O'quv qo'llanma. Niso poligraf, Toshkent 2017
3. M.U.Xamidova "Maxsus pedagogika", NIF MSH, Toshkent 2020
4. Khaydarov S.A. (2023). Using technologies in teaching social sciences. GALAXY INTERNATIONAL INTERDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL, (pp. 305-308). 11(9).
5. Хайдаров, С. (2023). Pedagogik faoliyatda o'qituvchi o'zida kompetentlik sifatlarini shakillantirishi. <https://inlibrary.uz/index.php/digitalization-modern-education/article/view/24652>
6. Хайдаров, С. А. (2023). ТАРИХ ДАРСЛАРИДА САНЪАТ АСАРЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШНИНГ УСУЛЛАРИ. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 4(1/2), 92-96.
7. Khaydarov, S. A. (2021). The role of the use of fine arts in teaching the history of the country. International scientific and practical conference. CUTTING EDGE-SCIENCE. In Conference Proceedings (pp. 42-44).